

Οι πόλεμοι της μνήμης συνεχίζονται: αναθεωρητισμός και δημόσια ιστορία

του Χάγκεν Φλάισερ

Δημόσια ιστορία και αναθεωρητισμός – θα επιχειρήσω μια έμπρακτη προσέγγιση των δύο όρων. Η *Δημόσια Ιστορία*, μετάφραση του *Public History*, είναι σχετικά νέα έννοια. Ο όχι και τόσο σαφής επιθετικός προσδιορισμός λειτουργεί κυρίως διά του αποκλεισμού, αφού δεν περιλαμβάνει το εσωστρεφές ακαδημαϊκό κομμάτι της ιστορικής κουλτούρας –την έρευνα και τη διδασκαλία στα αμφιθέατρα– αλλά διεκδικεί περίπου όλα τα υπόλοιπα. Με αρκετή επιτυχία άλλωστε, εφόσον η *Δημόσια Ιστορία* είναι ικανή να θεμελιώνει ή και να κλονίζει συλλογικές ταυτότητες, γνήσιες και κάλπικες, αφού δεν παράγεται μόνο για το συγκεκριμένο σύνολο, αλλά και μαζί με αυτό.

Σε αντιπαραβολή με την παραδοσιακή ιστοριογραφική επιστήμη, η *Δημόσια Ιστορία* καλύπτει περισσότερα πεδία και έχει συχνά διεπιστημονικό χαρακτήρα, αφού - επωφελούμενη από την τεχνολογική επανάσταση στον τομέα μετάδοσης της γνώσης με νέες μεθόδους και με μη παραδοσιακούς φορείς– διαθέτει πολλούς και ποικίλους διαμεσολαβητές. Συμπεριλαμβάνεται σε μεγάλο βαθμό και η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: το επίμαχο εγχειρίδιο της ΣΤ΄ Δημοτικού αναγορεύτηκε «σταθερός πρωταγωνιστής της δημόσιας ζωής από τις πρωινές ζώνες των τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών συχνοτήτων, τα κεντρικά δελτία ειδήσεων, τις εφημερίδες και τα περιοδικά, αλλά και από τους άμβωνες των εκκλησιών». (Χ. Εξερτζόγλου, Σύγχρονα Θέματα, Απρίλιος / Ιούνιος 2007)

Εν γένει, «*Δημόσια Ιστορία* είναι ό,τι τριγύρω μας αφηγείται κάτι για το παρελθόν», ό,τι «διακυβεύεται σε επίπεδο κοινής γνώμης γύρω από κρίσιμα εθνικά και πολιτικά ζητήματα του παρελθόντος» –στη μικρή και τη μεγάλη οθόνη, σε δημοσιογραφικές έρευνες και κινηματογραφικές ταινίες, σχολικά εγχειρίδια και λογοτεχνικά βιβλία, μνημεία και επετειακές εκδηλώσεις, μέχρι τις συζητήσεις αυτοπτών μαρτύρων με ένα ευρύτερο κοινό π.χ. στα εκπαιδευτικά ιδρύματα - εφόσον μας επιτρέπουν να εξετάσουμε τη σχέση που η σύγχρονη κοινωνία διατηρεί με το παρελθόν. (Πρβλ.: Χ. Φλάισερ, «Οι Πόλεμοι της Μνήμης. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος στη Δημόσια Ιστορία.» 4^η εκδ., Αθήνα, Νεφέλη, 2012, εκεί και τεκμηρίωση των παραθεμάτων)

Με αυτόν το σκοπό οργάνωσα, στις 29 Μαΐου 2012, σε ένα ασφυκτικά γεμάτο αμφιθέατρο της Φιλοσοφικής Σχολής εκδήλωση στο πλαίσιο μεταπτυχιακού σεμιναρίου, με άξονα την προσωπική εμπειρία τεσσάρων Έλληνοεβραίων που επέζησαν από την Κατοχή: ένας από το Άουσβιτς, οι άλλοι ως κρυμμένα παιδιά. Αφορμή για την εκδήλωση στάθηκε η τηλεοπτική συνέντευξη του αρχηγού της «Χρυσής Αυγής», που μόλις –ανάμεσα στις δύο εκλογές- είχε αμφισβητήσει τη γενοκτονία των Εβραίων.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της δημόσιας ιστορίας έγκειται στη μόνιμη προσπάθεια πολλών πολιτικών, αλλά και «δημόσιων ιστορικών», να βρουν ιστορικό άλλοθι για τις ανάγκες της επίκαιρης πολιτικής. Στο βαθμό που η ναζιστική Γερμανία παραμένει το αρχέτυπο ενός καθεστώτος καταστροφής και γενοκτονίας, ο οποιοσδήποτε εισβολέας, παραβάτης ή απλώς εσωτερικός αντίπαλος, μπορεί να παραβληθεί με τον Χίτλερ, ο κάθε προπαγανδιστής με τον Γκαίμπελς (έστω περιφρονητικά ως «Γκαίμπελίσκος») και η οποιαδήποτε σφαγή (έστω απειλούμενη) μπορεί να καταγγελθεί ως γενοκτονία ή Ολοκαύτωμα. Όσο μεγαλώνει η χρονική απόσταση που μας χωρίζει από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ παράλληλα συρρικνώνεται η άμεση γνώση της πραγματικής έκτασης των εγκλημάτων που διεπράχθησαν τότε, ο Χίτλερ σταδιακά μετατρέπεται από συγκεκριμένη ιστορική μορφή σε μεταφορική έννοια του κακού, μια εκκοσμικευμένη εκδοχή του Σατανά – και μάλιστα με ονοματεπώνυμο. Εξέχοντα παραδείγματα μας προσφέρει η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, κυρίως επί Κλίντον και Τζορτζ Γ. Μπους, με τη συνεχή κατασκευή «νέων Χίτλερ» (Μιλόσεβιτς, Σαντάμ Χουσεΐν, κλπ.).

Η αλχημεία του αναθεωρητισμού και η αποκατάσταση του εθνικισμού

Η Ιστορία δεν είναι ένα στατικό απόθεμα από καθιερωμένα συμβάντα και αποκρυσταλλωμένες πραγματικότητες του παρελθόντος, αλλά νοείται ως μια ατέρμονη διεργασία των ιστορικών (και άλλων) να επαναπροσεγγίσουν το ατελώς κατεργασμένο παρελθόν. Συνεπώς, έχει ανάγκη από συνεχή αναθεώρηση με νέους προβληματισμούς και ερωτήματα, νέες έρευνες και νέες απαντήσεις – μια ανοιχτή διαδικασία που δεν έχει τέλος εξαιτίας των νέων διαπραγματεύσεων του αντικειμένου και των μεταβολών του κοινωνικού πλαισίου. Το παρελθόν δεν παραμένει αμετάβλητο, αλλά αλλάζει με βάση τα νέα ερωτήματα που θέτουμε, τις νέες ερμηνείες που αναζητούμε: Ερωτήματα και ερμηνείες δηλαδή που εκκινούν από τη

σημερινή πραγματικότητα στην οποία ζούμε. Εξέχον παράδειγμα είναι ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και ο ατέρμων απόηχός του όχι μόνο σε όλες τις άλλοτε εμπόλεμες χώρες, αλλά ακόμη και στις ουδέτερες, όπως προσπάθησα να δείξω στο προαναφερθέν τελευταίο βιβλίο μου. Μετά τις ανατροπές του 1989, η ιστορία αυτού του κεντρικού γεγονότος του 20^{ου} αιώνα ξαναγράφεται, ενώ όλοι οι πρωταγωνιστές διεκδικούν το ρόλο του θύματος, συνήθως με σκοπό την τόνωση της εθνικής ταυτότητας και την κατασκευή ενός όσο το δυνατόν λιγότερο προβληματικού εθνικού παρελθόντος.

Πρέπει να διακρίνουμε αφενός τους πραγματικούς αναθεωρητές ιστορικούς, οι οποίοι συγκρούονται με τις κυρίαρχες ή καθεστωτικές αναπαραστάσεις του παρελθόντος με σεβασμό για τις πηγές και τη δεοντολογία, και, αφετέρου, τους αλχημιστές του *αναθεωρητισμού* που αποβλέπουν στη σύγχυση των όρων. Χωρίς τους πρώτους δεν νοείται πρόοδος στην ιστορική επιστήμη, της οποίας οι δεύτεροι είναι οι επίδοξοι βιαστές. Ελλοχεύει λοιπόν ο κίνδυνος, η αμφισβήτηση των κυρίαρχων ερμηνειών να φτάσει μέχρι την αυθαίρετη ανάπλαση της ιστορίας, μέσα από την ανακατασκευή αδιαμφισβήτητων ιστορικών γεγονότων, και να διαχυθεί και έξω από τα σύνορα μαγειρεία του αναθεωρητισμού. Και το ζήτημα του πώς διαχέεται αυτός ο αναθεωρητισμός μέσα απ' τους διαύλους της εκπαίδευσης είναι μια σημαντική παράμετρος που πρέπει να λάβουμε υπόψη όσοι διδάσκουμε στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πρόσφατα παραδείγματα χρήσεων και καταχρήσεων της ιστορίας έχουμε άπειρα. Ενδεικτικά ξεχωρίζω τον Μπερλουσκόνι ο οποίος για άλλη μια φορά δήλωσε, πως ο Μουσολίνι, ως ηγέτης, σε πολλούς τομείς «είχε δράσει ορθά». (Παλιότερα είχε υπερασπίσει το «σχετικά ήπιο [benigno]» καθεστώς του Ντούτσε που «ποτέ δεν σκότωσε κανένα»!) Επιχειρώντας να αποκρούσει τις επικρίσεις που δέχτηκε, καυχήθηκε πως ήταν ο μόνος Ιταλός πολιτικός που έχει χαρακτηριστεί «ο καλύτερος φίλος του Ισραήλ» από ισραηλινό πρωθυπουργό. Και είχε δίκιο δυστυχώς... Η σταδιακή απάλειψη από τον φασισμό των εγκληματικών του στοιχείων και η αναβάπτισή του στην καιροσκοπική κολυμπήθρα του Σιλβάμ, δεν αποτελεί πρωτοτυπία του «καβαλιέρε».

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τα ακροδεξιά κινήματα βλέπουν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ως το βασικό εμπόδιο για την αποκατάσταση του εθνικισμού σε όλες του τις εκφάνσεις. Γι' αυτόν το λόγο ο αναθεωρητισμός για τη γενοκτονία και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο θεριεύει. Τα δύο-τρία τελευταία χρόνια, σε κάποιες

ευρωπαϊκές χώρες – από την Ουγγαρία [«Jobbik»] μέχρι την παραδοσιακή δημοκρατική Ολλανδία και τη Φινλανδία [«Αληθινοί Φινλανδοί»] - ακροδεξιά, ρατσιστικά μορφώματα αναπτύχθηκαν αλματωδώς και αποτελούν ήδη εκεί το τρίτο κόμμα – τουλάχιστον. Στην Ουγγαρία, μάλιστα και το κυβερνών κόμμα του συντηρητικού mainstream (Fidesz) πλησιάζει έμπρακτα τις σοβινιστικές και φασιστοειδείς θέσεις του Jobbik. (Βλ. και *New Statesman*, 2.4.2013).

Με τη νέα ψηφιακή τεχνολογία, η αλλοίωση και ο εκχυδαϊσμός του όρου «αναθεωρητές» έχει προχωρήσει πολύ από τους αρνητές – ή αρνητιστές, όπως πια ονομάζονται. Ο αρνητισμός, η απόπειρα ευπρεπισμού και *σχετικοποίησης* (δηλαδή, υποβάθμισης) του Ολοκαυτώματος και άλλων μαζικών εγκλημάτων του φασισμού και των παραφυάδων του, δεν περιορίζεται στους άλλοτε εταίρους του φασιστικού άξονα. Ενδεικτικά αναφέρω τους Paul Rassinier, Robert Faurisson και Roger Garaudy στη Γαλλία, ή τον David Irving στην Αγγλία, που –αρνούμενοι την ύπαρξη ή τη δυνατότητα λειτουργίας των θαλάμων αερίων- συγκαταλέγονται στα ιερά τέρατα του αναθεωρητισμού. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στις υπερεθνικιστικές τάσεις στις πρώην «Λαϊκές Δημοκρατίες» όπου από αντισοβιετικό / αντι-ρωσικό μένος αναβαπτίζονται σε πρωτομάρτυρες της εθνικής ανεξαρτησίας οι πρώην συνεργάτες των Ναζί κατακτητών: Οι Antonescu, Tiso, Bandera, Horthy και Szalasi – στη Ρουμανία, τη Σλοβακία, την Ουκρανία και την Ουγγαρία αντίστοιχα, οι Ουστάσι στην Κροατία, οι εθελοντές ΕξΕς στα βαλτικά κράτη, κλπ., κλπ. Το 2008, η κηδεία του άλλοτε διοικητή του περιβόητου στρατόπεδου θανάτου Jasenovac, Dinko Sakic, εξελίχθηκε σε πανηγύρι μνήμης υπέρ των Κροατών φασιστών. Σε διάφορες χώρες ξεθάβονται νεκροί «ηγέτες», άλλοτε συνεργάτες του Χίτλερ, για να κηδευτούν με τιμές ηρώων. Όταν οι νεκροί - τέτοιοι νεκροί - ανασταίνονται για μια δεύτερη ζωή, προφανώς έφτασε η ώρα για τους ζωντανούς να αγρυπνούν!

Τα τελευταία χρόνια λοιπόν παρατηρούμε μια τάση ολίσθησης προς μια ακατάσχετη συνομοσιολογία, στην οποία ο αντισημιτικός, ρατσιστικός και σοβινιστικός λόγος έχουν τον κύριο λόγο. Μην ξεχνάμε το πρόσφατο παράδειγμα «δικού μας» «αντισυμβατικού» καλλιτέχνη, που σε διαφημιστική αφίσα των εμφανίσεών του έχει ως έμβλημα το άστρο του Δαβίδ αγκαλιάζοντας τη σβάστικα. Πρέπει να επισημανθεί εδώ ένας γενικότερος διττός κίνδυνος. Επικριτές της πολιτικής του Ισραήλ κινδυνεύουν να καταγγελθούν ως αντισημίτες, συχνά όμως ισχύει ακριβώς το αντίθετο. Ένας υφέρπων αντισημιτισμός βρίσκει τρόπους να παρεισφρήσει στην πολιτική επικαιρότητα, καταλλήλως κρυπτόμενος πίσω από τη

μάσκα «αντισιωνιστικής» κριτικής σε πολιτικές επιλογές και αυθαιρεσίες των εκάστοτε κυβερνήσεων του Ισραήλ. Και στην Ελλάδα ενίοτε, εφημερίδες της Αριστεράς ακολουθούν ολισθηρό δρόμο όταν συνδυάζουν αναφορές για τον (ακροδεξιό) βανδαλισμό εβραϊκών μνημείων και νεκροταφείων με επικριτικά σχόλια για την πολιτική του Ισραήλ κατά των Παλαιστινίων...

Η ανάπτυξη του φανατικού λόγου και οι παρεμβάσεις στην εκπαιδευτική πράξη

Ο φανατικός λόγος που αναπτύσσεται, μαζί με την αύξηση των βανδαλισμών και των βεβηλώσεων εβραϊκών μνημείων και την εφεκτική στάση της ελληνικής δικαιοσύνης απέναντι στον νεοναζισμό, ρατσισμό και αντισημιτισμό προκαλούν ανησυχία. Γίνεται εμφανές πως ο αρνητισμός αποτελεί όχι μόνο (κολάσιμη) προσβολή και επιδιωκόμενη εξόντωση της μνήμης και της αξιοπρέπειας εκατομμυρίων θυμάτων, αλλά συχνά καταδεικνύει και πρόθεση να προλειάνει το έδαφος για ενδεχόμενη «βελτιωμένη» επανάληψη των φασιστικών εγκλημάτων. Παράδειγμα αυτού αποτελεί το κραυγαλέα ρατσιστικό βιβλίο του γκουρού του ελληνικού νεοναζισμού, Κώστα Πλεύρη, *«Εβραίοι, όλη η αλήθεια»*, όπου ο συγγραφέας ψέγει τους Ναζί για το ημιτελές «έργο» τους σχετικά με τους Εβραίους, ενώ σε λεζάντα φωτογραφίας για το Άουσβιτς χλευάζει: «Καλώς κάνουν και διατηρούν το στρατόπεδο εις καλήν κατάστασιν, διότι ουδείς μπορεί να γνωρίζει τι μπορεί να συμβεί στο μέλλον»! Ο Άρειος Πάγος απάλλαξε τον Πλεύρη και το δήθεν «επιστημονικό» έργο του από κάθε κατηγορία περί υπόθαλψης φυλετικού μίσους, και έτσι έβλαψε σοβαρά την εικόνα της χώρας, αφού η Σοά, η γενοκτονία των Ευρωπαίων Εβραίων, έχει αναγνωρισθεί διεθνώς ως το κεντρικό γεγονός μιας κοινής, μοιραζόμενης Ευρωπαϊκής μνήμης (Dan Diner).

Έμπρακτο ρεβιζιονισμό και αρνητισμό (της Σοά) λοιπόν δεν αποτελούν μόνο οι καταστροφές σε εβραϊκά νεκροταφεία και μνημεία ή και τα συνθήματα σε άπταιστα ναζιστο-γερμανικά, «*Juden raus!*», που παροτρύνουν σε φυλετικές διακρίσεις, σε ψυχολογική και φυσική βία αντισημιτικής ή γενικότερα ξενόφοβης μορφής. Περισσότερο ευθύνονται εκείνοι οι ηθικοί αυτουργοί, οι κονδυλοφόροι που ενσταλάζουν το δηλητήριο του φυλετικού μίσους στους ανεγκέφαλους νεαρούς δράστες όταν –επωφελούμενοι από τη σχεδόν αχαλίνωτη «ελευθερία έκφρασης»– χλευάζουν με χυδαίο τρόπο την ιστορική αλήθεια της γενοκτονίας των Εβραίων. Οι βάνδαλοι της πέννας την αποκαλούν «μεγάλη απάτη» και «παραμύθια για τα

εκατομμύρια δήθεν ψημένους στο Άουσβιτς – οι περισσότεροι των οποίων πίνουν το χαμομήλι τους στην Ιερουσαλήμ και σπάνε πλάκα με τις αστειότητές μας». Σύμφωνα με τα φασιστοειδή αυτά έντυπα, η Ελλάδα στενάζει υπό «Εβραϊκή Κατοχή», αφού η χώρα, υποτίθεται, έχει «γεμίσει με Εβραϊκά μνημεία»! Για όποιον το πιστεύει, αποτελεί εύλογη συνέχεια η προτροπή «να βρούμε ποια είναι τα Εβραϊκά Μνημεία για ν' αρχίσουμε το «ξήλωμά τους» (Π.χ. *Στόχος*, 15.7.1992). Ο αρχηγός της γερμανικής NPD αποφάνθηκε δημοσίως ότι μετά την καταστροφή του Μνημείου του «επονομαζόμενου Ολοκαυτώματος», οι 2.711 τιμεντένιες στήλες του θα χρησιμεύσουν «ως κατάλληλη βάση για την καγκελαρία του νέου γερμανικού Ράιχ». Ενδεικτικό για την κουλτούρα της μνήμης είναι το απαράδεκτο γεγονός πως στην Ελλάδα του 2013 οι συγκεκριμένοι Γερμανοί ομογάλακτοι επισκέφτηκαν το ελληνικό κοινοβούλιο ως φιλοξενούμενοι της Χ.Α. και ουδείς διαμαρτυρήθηκε επ' αυτού - πλην ελαχίστων εξαιρέσεων.

Στην Ελλάδα ο αναθεωρητισμός πολλές φορές αγγίζει τα όρια του ολοσχερούς αρνητισμού, με αιχμή του δόρατος το γνωστό νεοναζιστικό μόρφωμα που όλους μάς απασχολεί, λόγω και της συνεχούς αύξησης των ποσοστών του. Σε δημοφιλείς εκπομπές ο αρχηγός του μορφώματος αρχικά αρνήθηκε εντελώς τη γενοκτονία, μήνες αργότερα έβαλε νερό στο τοξικό κρασί του, αρνούμενος *μόνο* τα υψηλά ποσοστά εξόντωσης των Εβραίων, χωρίς καμία σοβαρή αντίδραση.

Επικίνδυνες οι όλο και πιο συχνές παρεμβάσεις - παλαιότερα του ΛΑΟΣ, τώρα της Χ.Α. - στο εκπαιδευτικό έργο που στοχεύουν στην ανατροπή της ιστορικής κουλτούρας. Σταχυολογώ ενδεικτικά αποσπάσματα από πρόσφατη επερώτηση του Ι. Λαγού, Χρυσανγίτη βουλευτή, προς τους Υπουργούς Παιδείας (κ.λπ.) και Εσωτερικών για τη ανέκαθεν υποβαθμισμένη διδασκαλία της Σοά, καθώς και για τη Διεθνή Ημέρα Μνήμης της η οποία μόλις το 2004 θεσπίστηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο:

«Έχουμε γίνει δέκτες καταγγελιών ότι στα ελληνικά σχολεία την ημέρα αυτή γίνονται αναγνώσεις κειμένων που αναφέρονται με υμνητικούς όρους στους Εβραίους [...] - την ίδια στιγμή που τα Ελληνόπουλα αγνοούν σημαντικές στιγμές της ελληνικής ιστορίας και τελούν εν πλήρη άγνοια των πραγματικών Ηρώων και Ολοκαυτωμάτων του Ελληνισμού.» Η Χ.Α. απαιτεί λοιπόν να στραφούν οι εκδηλώσεις Τιμής και Μνήμης και η διδασκαλία επιτέλους προς τη Μάχη των Θερμοπυλών, την Πτώση της Πόλεως, το '21, τη μάχη του Μπιζανίου, τους Ήρωες των οχυρών Ρούπελ, τους νεκρούς του Αττίλα και τους πεσόντες των Ιμίων! Κλείνοντας, ο Λαγός θέτει το εξής

ερώτημα στους υπουργούς: Προτίθενται ή όχι, «να καθορίσουν τη σχολική ύλη του μαθήματος της Ιστορίας σε κάθε εκπαιδευτική κλίμακα με τρόπο αμιγώς εθνοκεντρικό και όχι στα πρότυπα της ισοπεδωτικής αντεθνικής παγκοσμιοποίησης;»

Προτού οι ερωτηθέντες προλάβουν να απαντήσουν (τι άραγε;), οι διεθνώς αναγνωρισμένοι ... ιστορικοί της Χ.Α. (Παππάς, Κασιδιάρης, Μιχαλολιάκος κλπ.) αποφάσισαν για άλλη μια φορά να δράσουν μόνοι τους: Ξεκίνησαν κομματικά «Μαθήματα Ελληνικής Ιστορίας», τονίζοντας ακόμα περισσότερο τις ηρωοποιητικές εκδοχές της ελληνικής ιστορίας. Όχι σε κανένα «Κρυφό Σχολειό», αλλά στο ξενοδοχείο Πρέζιντεντ, και μάλιστα κατά την 70^η επέτειο της αρχής των βίαιων μεταφορών των Εβραίων της Θεσσαλονίκης στο κολαστήριο θανάτου του Άουσβιτς (15.3.1943).

Πώς αντιμετωπίζονται λοιπόν στην εκπαιδευτική πράξη οι αντιλήψεις και πρακτικές, οι οποίες εμφανίζονται στο σχολικό περιβάλλον και αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στο φασισμό, ουδετεροποιώντας ή εξιδανικεύοντάς τον; Αναμφισβήτητο ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος εξακολουθεί να είναι η πιο αμφιλεγόμενη και επίμαχη περίοδος. Ο Πόλεμος και οι μοιραίες συνέπειές του θα συνεχίσουν να κρατούν υπό κατοχή, δηλαδή σε ομηρία, την αυτοσυνείδηση και τη δημόσια συζήτηση για πολλά χρόνια ακόμα. Η προπαγάνδα του αναθεωρητισμού γίνεται ιδιαίτερα επικίνδυνη όταν απευθύνεται στη νεολαία, με σκοπό να «αναθεωρήσει» την εικόνα τους για ιστορικά γεγονότα με το προσφιλές σύνθημα της «αντίστασης κατά της κηδεμονευόμενης γνώμης». Οι Έλληνες νεοναζί κάνουν πλέον ρητή προπαγάνδα στα σχολεία κατά των μεταναστών, και η ρατσιστική βία έχει πάρει διαστάσεις έξαρσης, ακόμα και με θανάτους μεταναστών. Εδώ λοιπόν, εμείς οι άλλοι, ιδίως οι εκπαιδευτικοί, έχουμε ένα σισύφειο έργο να ολοκληρώσουμε.

Η «θεσμική μνήμη του ελληνικού Ολοκαυτώματος» και η γελοιοποίηση της χώρας

Εμπνεόμενος από τις τελευταίες εξελίξεις θα ήθελα να κλείσω με μια επισήμανση. Όπως διαπιστώσαμε, ο κήπος της ανωμαλίας του αναθεωρητισμού φανερώνει πολλά κοινά στοιχεία ως προς τα ζιζάνια και σαπρόφυτα που ευδοκούν εκεί – εξαιτίας της άγνοιας, αδιαφορίας, ανοχής ή αμηχανίας των καθ' ύλην αρμοδίων. Ως εκ τούτου λειτουργεί, φουντώνει, κάνει μεταστάσεις σύμφωνα με ορισμένους κανόνες. Ταυτόχρονα όμως διακρίνουμε πολλές ιδιαιτερότητες που προσφέρονται ως προσωποπαγείς *case studies* εφόσον συνδέονται με συγκεκριμένα

πρόσωπα με επιρροή σε συγκεκριμένο γεωγραφικό, κοινωνικό, «ιδεολογικό» ή και διοικητικό χώρο. Ενδεικτικά αναφέρω τον αναθεωρητισμό *buffo*, δηλαδή μπουφόνικο, του Μπερλουσκόνι, τον αναθεωρητισμό *brutalo* του Πλεύρη και των οργανωμένων οπαδών του, κι ακόμη τον *αναθεωρητισμό* του Irving με συχνά *οβιδιακές μεταμορφώσεις*, που -ίσως ακριβώς για αυτόν τον λόγο- αγκαλιάζεται δυστυχώς από μέρος του εκδοτικού και πολιτικού mainstream (και) της χώρας μας.

Σε ό, τι μας αφορά, δεν μπορώ να μην αναφερθώ στο παγκοσμίως μοναδικό φαινόμενο αναθεωρητισμού, που ζει και θριβεύει εδώ και ένα τέταρτο του αιώνα, ενώ μόλις πρόσφατα (11.3.2013) κατονομάστηκε δημοσίως ως «το πρόβλημα που λέγεται Φωτεινή Τομαή» (<http://www.cohen.gr>). Πράγματι, κ. Τομαή (πρώην Κωνσταντοπούλου), από τη θέση της Προϊσταμένης του Διπλωματικού Αρχείου του ΥΠΕΞ -και με γερές διασυνδέσεις στο πολιτικό, κοινωνικό και εκδοτικό κατεστημένο- προσπαθεί με τρόπο πρωτόγνωρο για τα Αρχεία δημοκρατικής χώρας να χειραγωγεί την έρευνα της σύγχρονης ιστορίας, στο βαθμό που την ενδιαφέρει, χρησιμοποιώντας τις πολύτιμες συλλογές ενός κρατικού αρχείου δίκην προσωπικής «προϊκάς». (Πρβλ., π.χ.: Αντώνη Λιάκο, Χάγκεν Φλάισερ, Γιάννη Στεφανίδη, στο *Athens Review of Books*, Ιανουάριος 2010: goo.gl/EbmyN, και τη σχετική συζήτηση στα επόμενα τεύχη του ARB).

Από τα τέλη της δεκαετίας του '90, η κ. Τομαή ανακάλυψε ένα επί μέρους πεδίο δράσης: την ιστορία των Ελληνοεβραίων και της Σοά την οποία αξιοποιεί με τρόπο που βολεύει την ίδια, καθώς και -υποτίθεται- το ελληνικό κράτος, όπως καταγγέλλει το προαναφερθέν μπλογκ (και όχι μόνο). Και τώρα πάλι προσπαθεί - και το καταφέρνει σε ανησυχητικό βαθμό- να χτίσει μια «θεσμική μνήμη του (ελληνικού) Ολοκαυτώματος», χρησιμοποιώντας όρους, στερεότυπα και ηρωοποιητικές εκδοχές ενός εθνικισμού του 19ου αιώνα, όπως η συνάδελφος Άννα Μαρία Δρουμπούκη ανέλυσε εύστοχα και τεκμηριωμένα στο *Books' Journal* (goo.gl/wLwmN). Πράγματι, η ανεπάρκειά της «εμπειρογνώμονος» Προϊσταμένης έχει αποδειχθεί πολλάκις με επιστημονικοφανή άρθρα, συγγράμματα, συνεδριακά *happenings* και «ντοκιμαντέρ», που αποτελούν αστείρευτη πηγή λαθών, ανακρίβειών, υπερβολών, διαστρεβλώσεων, αλλά και μπόλικου (αθέλητου) χιούμορ...

Με εντυπωσιακή επιμονή η κ. Τομαή έχει αναλάβει να εξωραΐσει τις ελληνοεβραϊκές σχέσεις διαστρεβλώνοντας ή αποσιωπώντας «άβολα» γεγονότα, προβληματικές όψεις της διμερούς συνύπαρξης, (όχι μόνο κατά την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου) - αναπαράγοντας επικίνδυνες «πατριωτικές» μυθολογίες, από

τις οποίες η ιστοριογραφία μας προσπαθεί απελπισμένα να απαλλαγεί. Σταχυολογώ τα ευφάνταστα μυθεύματα , π.χ. για «νέο Κούγκι και Μεσολόγγι» στο Άουσβιτς. Με όλα αυτά όμως, που εδώ και χρόνια καταγγέλλονται από τους πράγματι ειδικούς, δεν θα έπρεπε να είχαν προβληματιστεί οι αρμόδιοι προϊστάμενοι προ πολλού;

Εντούτοις, ζήσαμε μόλις πρόσφατα το προσωρινό αποκορύφωμα του μοιραίου τραγέλαφου. Αντί να «μαζέψει» κάποιος την υπερφίαλη Πρεσβευτή Α΄ - ήδη «Επικεφαλής της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στο ITF» [Taskforce for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research (www.holocausttaskforce.org)], καθώς και «Πρόεδρο της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την Υλοποίηση της Ελληνικής Έκθεσης στο Άουσβιτς», κλπ., κλπ. - η κ. Τομαή απροσδόκητα απέκτησε και άλλο οφίκιο το οποίο δεν έχουν καθιερώσει ούτε οι άλλοτε θύτες Γερμανοί και Αυστριακοί! Ορίστηκε δηλαδή με υπουργική απόφαση και στη άρτι δημιουργηθείσα θέση της «ειδικής απεσταλμένης» σε θέματα Ολοκαυτώματος (*Το Βήμα*, 5.2.2013). Πέραν από τις στρατευμένες πέννες που ξέσπασαν σε διθυράμβους, υπήρξαν σφοδρότατες αντιδράσεις, ενώ οι κυρίως θιγέτες, η εβραϊκή κοινότητα δηλαδή, είναι ένα καζάνι που βράζει για την εν λόγω απόφαση.

Τελικά όμως διαφαίνεται (άπλετο) φως στο τέλος του τούνελ.... Μετά από πολλές καθυστερήσεις δημοσιεύθηκε, πρόσφατα η απόφαση 525/2013 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών που καταδικάζει την κ. Τομαή για προσβολή πνευματικών δικαιωμάτων – κρίνοντας ότι ένα βιβλίο της αποτελεί «σε πλείστα σημεία σχεδόν αυτολεξεί [...] προσαρμογή του έργου των εναγόντων και όχι προϊόν της δικής της διάνοιας». Επιπλέον όμως, εδώ και έναν χρόνο, οι ίδιοι ενάγοντες (Ελένη Κεφαλοπούλου και Άρης Φωτιάδης) έχουν καταθέσει μήνυση με την οποία αποδίδονται στην κ. Τομαή οι αξιόποινες πράξεις της πλαστογραφίας και της απάτης – τις οποίες φέρεται πως τέλεσε για να καλύψει την αναφερθείσα πράξη της προσβολή πνευματικής ιδιοκτησίας. Σε περίπτωση καταδίκης πρόκειται δηλαδή πλέον για ποινικό αδίκημα ιδιαίτερης απαξίας .

Κατά συνέπεια, για να αποφευχθεί η γελοιοποίηση της χώρας μας, την οποία η κ. Τομαή εξακολουθεί να «εκπροσωπεί» πολλαπλώς στο διεθνές στερέωμα, οι θιγείσες συλλογικότητες – ιδίως Ιστορικοί, Παιδαγωγοί και Ελληνοεβραίοι - πρέπει να αναλάβουν δράση με κοινή παρέμβαση στον προφανώς παραπληροφορημένο Υπουργό Εξωτερικών!